

УДК 811.16:378.016 (088.2)

ЗАСТОСУВАННЯ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ТЕСТІВ У ПРОЦЕСІ СЕРТИФІКАЦІЇ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Світлана Адаменко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра слов'янської філології,
вул. Університетська, 1/324, 79001 Львів, Україна
тел.: (032) 239 47 70
Геттингенський університет імені Георга-Августа (Німеччина)*

Здійснено огляд основних європейських сертифікаційних систем і розглянуто можливість застосування міжнародних стандартів оцінки якості знань у процесі сертифікації слов'янських мов, зокрема української мови як іноземної, через гармонізацію мовних тестів.

Ключові слова: загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, рівні володіння українською мовою, міжнародні стандарти оцінки якості знань, тестові завдання, сертифікація.

У контексті реформування системи університетської освіти відповідно до основних принципів Болонської декларації 1999 року в європейських університетських Центрах вивчення іноземних мов та в славістичних осередках виникла необхідність застосування міжнародних стандартів оцінки якості знань. Ці стандарти передбачають використання уніфікованих тестів для визначення рівнів володіння іноземними мовами. Як основний об'єкт контролю під час тестування фахівці сьогодні виділяють рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції. Нормативною базою для стандартизації вимог і оцінювання результатів навчання вважають „Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання” (ЗЄР).

У світовій практиці поки що не існує єдиної системи вимірювання рівнів загального володіння мовою, хоча між шкалами вимірювання, введеними у практику освітніми закладами різних країн, можна знайти певні узгодження. Це зумовлено основною вимогою до національних мовних сертифікатів, а саме тим, що в ситуації зростання мобільності студентів надзвичайно важливим стає порівняння і взаємовизнання на міжнародному рівні документів про освіту.

Саме тому зусилля Європейського Союзу багато років поспіль спрямовуються на так звану гармонізацію мовних тестів [3]. Сьогодні спостерігаємо два підходи до вирішення цієї проблеми:

1. Гармонізація здійснюється через порівняння й опис спільного та відмінного у тестах, розроблених для різних мов. З урахуванням дескрипторів, що використовують для характеристики послідовних рівнів володіння мовою, незалежні фахівці проводять аналіз методів визначення рівня володіння мовою, методики тестування, яка застосовується в сучасних національних тестах тощо і вносять пропозиції щодо уніфікації тестових матеріалів, щоб досягти еквівалентності різних сертифікаційних систем.

2. На основі попередньо встановлених єдиних, обов'язкових для всіх стандартів, регламентується розробка національних тестів, проведення іспитів,

оцінювання результатів та видача сертифікатів з мов, які є членами єдиної екзаменаційної системи.

1. Асоціація мовних експертів Європи, ALTE [2]

Перший підхід покладено в основу діяльності ALTE (Association of Language Testers in Europe), створеної в 1990 році, яка об'єднує 18 членів-учасників та проводить сертифікацію з 16 мов країн-членів Європейського Союзу і, крім того, з російської. Одним із завдань Асоціації є систематизація та аналіз наявних мовних тестів і їхня класифікація відповідно до п'яти (для деяких [1] мов шести) рівнів. Для прикладу розгляньмо таблицю 1 з оглядом національних тестів зі слов'янських мов – членів Асоціації:

Таблиця 1

Рівні ALTE	Рівень 0 Breakthrough	Рівень 1 Waystage User	Рівень 3 Independent User	Рівень 4 Competent User	Рівень 5 Good User
Рівні ЗСР	A 1	A 2	B 2	C 1	C 2
<i>болгарська мова [4]</i>	---	Standard Test of Bulgarian as a Foreign Language (STBFL)	Standard Test of Bulgarian as a Foreign Language (STBFL)	Standard Test of Bulgarian as a Foreign Language (STBFL)	---
	---	Threshold Tests of Bulgarian for Foreign Students	Threshold Tests of Bulgarian for Foreign Students	---	---
	Test of Business Bulgarian	Test of Business Bulgarian	---	---	---
<i>польська мова [5]</i>	планується	---	Poziom średni ogólny	планується	Poziom zaawansowany
<i>словенська мова [6]</i>	---	---	Intermediate level (communication in non-routine tasks)	Advanced level (creative use of Slovene language)	---
<i>російська мова [7]</i>	Test of Russian as a Foreign Language. Elementary level	Test of Russian as a Foreign Language. Basic level	Test of Russian as a Foreign Language. (TORFL-2)	Test of Russian as a Foreign Language. (TORFL-3)	Test of Russian as a Foreign Language. (TORFL-4)

Як бачимо, зі слов'янських мов в європейську сертифікаційну систему ALTE інтегровані болгарська, польська, російська та словенська мови. Це дає змогу студентам після тестування одержати легітимний документ, який засвідчує рівень володіння мовою, взаємовизнається країнами-учасниками ALTE і дає право

продовжити мовне навчання в європейському освітньому просторі.

Як зазначають дослідники, окрім безперечно позитивних сторін, система ALTE має низку недоліків. Основним питанням залишається те, чи можливо взагалі, і якщо так, то ціною яких компромісів, оцінювати сертифікаційні системи на основі єдиного, ідеального реєстру та пристосовуватися до нього, оскільки мова йде про незалежні екзаменаційні системи, які нерідко конкурують між собою та прагнуть розробити і застосовувати індивідуальні методи тестування, які є надійнішими від інших методів [8].

2. Європейський консорціум сертифікації знання сучасних мов, ECL [9]

Інший підхід простежується в діяльності Європейського консорціуму сертифікації знання сучасних мов (European Consortium for the Certificate of attainment in modern Languages), створеного у 1992 році. Він передбачає розробку мовних тестів та проведення тестування на основі уніфікованих вимог, попередньо узгоджених й обов'язкових для всіх мов-учасників сертифікаційної системи.

Основне завдання Консорціуму полягає у розробці єдиних рекомендацій до тестування та оцінювання рівнів володіння мовами країн-членів ЄС та країн-кандидатів на членство в ЄС, створення тестів на основі **єдиного** обов'язкового стандарту та проведення тестування в ЄС та за її межами у співпраці з університетами та Мовними центрами.

Система Сертифікації ECL перебуває поки що у стадії розробки. Це пов'язано зі вступом до ЄС нових країн та розширенням спектру мов, хоча вже сьогодні тестування проводиться з 12 мов (серед них болгарська, польська, сербська, словенська та чеська). Незабаром передбачено долучення хорватської та російської мов.

Усі тести розробляють в національних представництвах Консорціуму під егідою Координаційного Центру, який працює на базі Університету імені Януса Панноніуса в Пешті і здійснює координацію, контроль і видачу сертифікатів. Членами Консорціуму сьогодні є, наприклад, такі установи [10]:

Країна	Установа
Болгарія	Європейський лінгвістичний центр (Софія)
Польща	Ягеллонський університет, кафедра угорської філології (Краків)
Росія	Університет ім. М. Ломоносова, філологічний факультет (Москва)
Сербія	Університет (Нові Сад)
Словаччина	Університет ім. Костянтина Філософа (Нітра)
Хорватія	Університет ім. Й.Ю. Штроссмаєра, лінгвістичний факультет (Осієк)
Чехія	Університет ім. Палацкего, філософський факультет (Оломоуц)

Система ECL, узгоджена з ЗЄР, передбачає тестування на 4 рівнях (Див. Табл. 2.). Ці рівні визначають глибину знань з письма та читання, уміння послуговуватися мовою щоденного спілкування, висловлюватися на побутові та професійні теми різної складності, сприймати мову на слух.

Таблиця 2

ECL	--	A	B	C	D	--
ЗЄР	A 1	A 2	B 1	B 2	C 1	C 2

ЕСL-тест включає різноманітні завдання, однак не передбачає завдань з граматики і завдань на переклад. Для успішного складання іспиту потрібно вміти вести бесіду, застосовувати на практиці різноманітні комунікативні стратегії, мати багатий словниковий запас.

Загалом тест складається з чотирьох частин:

1. Аудіювання (у діалогах можуть брати участь до 4 носіїв мови), загальна частка 25% .
2. Усне мовлення, загальна частка 25%.
3. Розуміння тексту, загальна частка 25%.
4. Письмова комунікація, загальна частка 25%.

Для кожного рівня і для кожної частини тестування розроблена шкала оцінок, яка дає змогу визначити, чи знання пошукувача відповідають усім зазначеним критеріям (наприклад, при тестуванні усного мовлення оцінюється формальна правильність (0–5 балів), фонетична правильність (0-5 балів), лексична правильність (0–5 балів), стилістична правильність (0-5 балів) і досягнення комунікативної мети (0–5 балів)). Для того, щоб одержати сертифікат, необхідно набрати не менше 60% від загальної кількості балів. Усна частина іспиту записується на електронні носії і архівується. Письмову частину перевіряють і оцінюють незалежні експерти.

Завдяки єдиним принципам, критеріям та вимогам ЕСL-тести прийняті для застосування різними цільовими групами у національному й інтернаціональному контексті, а також взаємовизнаються у різних країнах без додаткової нострифікації. За цих обставин зростає кількість університетів та мовних центрів, які приєднуються до системи ЕСL, яка стає дедалі більше популярною не лише серед школярів і студентів, але й пошукувачів роботи за кордоном.

Кожен національний освітній заклад – член Консорціуму – несе відповідальність за розробку і оцінювання тестів рідною мовою. Комісія, до складу якої входять експерти з мови, з якої проводиться тестування, стежить за додержанням усіх вимог, які ставлять до завдань, до процедури оцінювання та сертифікації; крім того, застосовують принцип незалежного подвійного оцінювання.

Нещодавно до Консорціуму приєднався й Інститут Слов'янської філології Геттингенського університету, де з 2010 навчального року проводитимуться ЕСL-тести з польської, чеської, сербської та хорватської мов. Відкритим залишається питання про розробку й проведення тестів з української мови.

3. Університетський сертифікат, UNIcert®

UNIcert® – єдина система сертифікації й мовної освіти у вищій школі, яка об'єднує насамперед університетські мовні центри Німеччини і використовується в 53 європейських університетах. Її засновано в 1992 році Німецькою асоціацією мовних університетських центрів (Arbeitskreis der Sprachenzentren/ AKS) у зв'язку з інтернаціоналізацією освіти і науки.

Метою мовної освіти в рамках UNIcert® є оволодіння мовою на рівні, необхідному для продовження навчання, проходження практики або ж трудової діяльності за кордоном. Особливістю цієї сертифікаційної системи є те, що вона враховує специфіку університетської освіти і орієнтується насамперед на студентів нефілологічних спеціальностей, яким пропонує можливість оволодіння мовою на 4 рівнях (у порівнянні з класифікацією, запропонованою в ЗЕР):

Таблиця 3

UNICert	-	-	UNICert I	UNICert II	UNICert III	UNICert IV
ЗЄР	A 1	A 2	B 1	B 2	C 1	C 2

Акредитація тестування не обмежується лише німецькомовними країнами, система UNICert® відкрита й допускає інтеграцію у власні освітні програми. Наприклад, на базі UNICert® створено Інститут акредитації мовних програм в університетах Центральної Європи (UNICert® LUCE, Language Accreditation Unit for Universities in Central Europe) з осередком у Братиславі та Словаччині. Він займається координацією співпраці між організацією, яка надає ліцензії UNICert®, й університетами, зареєстрованими в мережі UNICert® LUCE, організовує курси для викладачів і членів екзаменаційних комісій згідно з ліцензією UNICert® LUCE, виконує завдання, спрямовані на безперервний перебіг мовних програм.

Отже, короткий огляд основних європейських сертифікаційних систем дає змогу зробити такі висновки:

1. У процесі створення Європейського простору вищої освіти в умовах росту мобільності студентів пріоритетного значення набуло питання забезпечення викладачів та студентів науково-методичними та навчальними матеріалами, які б дали змогу сегментувати навчальний процес і досягати певного рівня володіння мовою за ЗЄР та полегшували порівняння результатів навчання. За досить короткий час створено підручники і посібники з різних слов'янських мов, які допомагають досягти визначених рівнів іншомовної компетенції, розроблено сертифікаційні тести. Окремі університети долучилися до європейських сертифікаційних консорціумів, що спрощує процес порівняння цілей, рівнів, тестів і досягнень у різних системах.

Однак не всі слов'янські мови однаково добре забезпечені підручниками нового покоління, науково-методичними документами та засобами контролю. Брак навчальних матеріалів, відсутність розробок у галузі тестування за дескриптивними шкалами рівнів володіння мовою, поданих у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, серйозно відчуває українська мова. Це викликає чималі труднощі під час проведення контролю на різних етапах навчання української як іноземної в Україні та за її межами. Як зазначають дослідники, Державний стандарт базової і повної середньої освіти не визначає загальних єдиних стандартів володіння мовою (незалежно від того, чи йдеться про українських громадян, чи про іноземців), що зводить встановлення критеріїв володіння мовою й оцінювання досягнень до вельми суб'єктивного процесу.

Окрім того, за нашими спостереженнями, українська мова не інтегрована в жодну із західноєвропейських сертифікаційних систем попри те, що Україна в 2005 році приєдналася до Болонського процесу. Це пов'язано, по перше, з відсутністю в Україні власної Національної системи сертифікації рівнів володіння українською мовою, з якою можна було б долучитися, наприклад, до ALTE. З іншого боку, через відносно малий потік студентів, які хотіли б продовжити навчання в Україні або поїхати в Україну на роботу, українська мова в країнах ЄС поки що не користується особливим попитом. З погляду мовних центрів, які нерідко є (напів)комерційними структурами, цей факт сповільнює чи й взагалі ставить під сумнів доцільність

розробки спеціальних тестів та проведення тестування.

1. Лукашенко А. Встановлення шкали рівнів володіння українською мовою як необхідний етап розробки сертифікації рівнів володіння українською мовою // Українознавство. – 2007. – №1. – С. 201–206.
2. Назиров З.Ф., Ушакова Н.І., Тростинська О.М., Копилова О.В. Про створення лінгвосоціокультурного адаптаційного центру для іноземних громадян // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. – Вип. 12. – С. 147–154.
3. Hány, L., Zimmermann, C. Harmonisierungsbestrebungen bei Sprachtests bezüglich der EU-Sprachen // Sprachen und Wirtschaft am Scheideweg: die Schweiz als Modell. – <http://www.ecl-test.com>
4. <http://www.alte.org/members/bulgarian/uos/en/index.php>
5. <http://www.alte.org/members/index.php>
6. <http://www.alte.org/members/russian/rltc/en/index.php>
7. <http://www.alte.org/members/slovenian/uol/en/index.php>
8. <http://www.alte.org/members/polish/ju/en/index.php>
9. <http://www.buwilm.edu.pl/certyfikacja/>
10. <http://www.ecl-test.com/pages/template2.aspx?id=6328>
11. <http://rcswww.urz.tu-dresden.de/~unicert/index.htm>

APPLICATION OF STANDARDIZED TESTS IN A PROCESS OF SLAVONIC LANGUAGES CERTIFICATION

Svitlana Adamenko

*Lviv National University named after Ivan Franko,
Department of Slavonic languages,
1/324, Universitets'ka St., 79001 Lviv, Ukraine,
phone: (0322) 296 47 70*

University of Göttingen named after George-August (Germany)

The overview of the fundamental European certification systems was made. The consideration of the possibility of international standards of knowledge quality assessment application in the process of Slavonic languages certification through harmonization of linguistic tests was made. Especially, in certification of Ukrainian language considered as a foreign one.

Key words: all-European recommendations on linguistic education, levels of Ukrainian language knowledge, international standards of knowledge quality assessment, tests, certification.

**ПРИМЕНЕНИЕ СТАНДАРТИЗИРОВАННЫХ ТЕСТОВ В
ПРОЦЕССЕ СЕРТИФИКАЦИИ СЛАВЯНСКИХ ЯЗЫКОВ**

Светлана Адаменко

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра славянской филологии,
ул. Университетская, 1/324, 79602 Львов, Украина
тел.: (032) 239 47 70*

Геттингенский университет имени Георга-Августа (Германия)

Проведен обзор основных европейских сертификационных систем и рассмотрена возможность применения международных стандартов оценки качества знаний в процессе сертификации славянских языков, в частности украинского языка как иностранного, путем гармонизации языковых тестов.

Ключевые слова: общеевропейские рекомендации по языковому образованию, уровни владения украинским языком, международные стандарты оценки качества знаний, тестовые задания, сертификация.

Стаття надійшла до редколегії 11.03.2010

Прийнято до друку 12.04.2010